

MĂNĂSTIREA SFÂNTUL GHEORGHE - CULTURĂ ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ SÂRBĂ ÎN PUSTA BANATULUI

ALEXANDRU-GABRIEL ORĂȘANU

Teologie pastorală anul IV

și

KRISTINA IGNIATOVICI IOVOVICI

Mănăstirea Ortodoxă Sârbă Sfântul Gheorghe reprezintă, pentru comunitatea sârbă din Banat, un important așezământ religios, cu o istorie bogată, străjuind de veacuri câmpia Bârzavei și fiind, am putea spune, chiar pilonul ce a susținut cultura și credința sârbească din zona Deta-Gătaia. Despre originea așezământului monahal vorbesc numeroase tradiții, potrivit cărora o comunitate călugărească ar fi existând pe aceste meleaguri încă din secolul al VIII-lea, în perioada iconoclasmului, în timpul împărătesei Irina și al fiului său Constantin. De asemenea, o altă tradiție spune că Sfinții frați Kiril și Metodie, în drumul lor spre Moravia, ar fi trecut prin aceste locuri și ar fi contribuit la întemeierea mănăstirii. Însă aceste tradiții nu sunt confirmate de dovezi istorice certe. Date documentate despre Mănăstirea Sfântul Gheorghe apar abia în secolul al XV-lea, perioadă din care poate fi urmărită evoluția sa în mod concret. De-a lungul timpului, mănăstirea a

cunoscut mai multe transformări, iar construcția actuală a bisericii datează de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, când vechiul edificiu a fost demolat și înlocuit cu unul nou. Astfel, acest lăcaș de cult îmbină armonios elemente de legendă și istorie, constituind un reper important al patrimoniului spiritual și cultural.

În Evul Mediu, în zona Câmpiei Panonice, aflată pe atunci în cadrul Regatului Ungariei au existat mai multe familii nobiliare de origine sârbească. Dintre acestea, familia Brancovici s-a remarcat în mod deosebit, fiind chiar întemeietorul acestui important lăcaș de cult. După moartea despotului Vuc Brancovici, cunoscut în tradiție drept Zmai Ognieni Vuc, conducerea a fost preluată de verișorii săi, George (Đorđe) și Iovan (Jovan), fiii despotului Stefan Brancovici. Cei doi au colaborat cu regele Ungariei în luptele împotriva otomanilor, iar în semn de recunoștință pentru sprijinului militar oferit, au primit dreptul de a ridica mănăstiri și alte edificii religioase pe aceste meleaguri. Printre aceste ctitorii se numără și mănăstirea „Sfântul Gheorghe”, situată pe malul râului Bârzava, mănăstire a cărei întemeiere datează din anul 1485. Ulterior, despotul George Brancovici a ales viața monahală, luând numele de Maxim, iar în 1496 a plecat în Țara Românească, unde a devenit mitropolit, la invitația voievodului Radu al IV-lea.

Data exactă a construirii primei biserici a mănăstirii a fost confirmată în urma unor lucrări ulterioare, când, în timpul demolării vechiului edificiu, a fost descoperită o placă de piatră amplasată în altar. Inscripția de pe aceasta menționează începutul construcției la 15 august 1485. Biserica inițială a dăinuit până în anul 1794 și era realizată din cărămidă arsă, în stil sârbo-morav, având plan în formă de cruce, cupolă și o clopotniță separată. Respectând tradiția familiei, cei doi despoți au oferit mănăstirii numeroase proprietăți, contribuind astfel la dezvoltarea sa economică. Domeniul acesteia a ajuns, la începutul secolului trecut, să cuprindă aproximativ 1.000 de hectare.

În secolul al XVI-lea, odată cu instaurarea dominației otomane în Banat, Mănăstirea Sfântul Gheorghe a fost supusă frecvent atacurilor și jafurilor. În plus, era obligată să plătească un haraci (impozit) considerabil, fiind menționată în registrele fiscale otomane (deftere) din anul 1557. După restaurarea Patriarhiei de la Peci în același an, mănăstirea a intrat sub jurisdicția acesteia, iar călugării din Peci veneau adesea aici pentru a strânge danii. În catastifele de la Peci din anii 1600 și 1666 sunt menționați ca donatori egumenul Iosif și monahul Simeon, ceea ce indică faptul că în secolul al XVII-lea obștea mănăstirii era alcătuită din doar doi viețuitori.

Supraviețuirea îndelungată a mănăstirii în cele mai grele condiții istorice și militare din perioada ocupației otomane a fost marcată de numeroase încercări: atacuri, incendieri, distrugeri, pierderi de vieți omenești și refugieri. Astfel, așezământul Sfântului Gheorghe a îndurat aceleași suferințe ca și întreaga populație ortodoxă din zonă. În timpul acestor

conflicte, au fost distruse bunuri importante ale mănăstirii, precum și documente esențiale legate de refacerea și construcția ei: biblioteca, obiectele de cult și alte valori păstrate în tezaur. Pe lângă devastările suferite în perioada stăpânirii otomane, mănăstirea a fost afectată și în timpul războaielor pentru eliberarea Banatului. În timpul războaielor austro-turce (1716–1739), Mănăstirea Sfântul Gheorghe a suferit din nou distrugeri severe, dar a reușit să supraviețuiască. În anul 1737, existența ei a fost pusă în pericol, însă a depășit dificultățile și a fost restaurată. Ulterior, în urma reorganizărilor administrative habsburgice din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, mănăstirea a reușit să-și recupereze o parte din proprietăți. Din această perioadă sunt cunoscuți și unii donatori, ale căror contribuții au fost esențiale până spre sfârșitul secolului.

După această perioadă zbuciumată, a urmat o etapă importantă și prosperă pentru mănăstire, marcată de construirea unui nou corp de chilii în anul 1766. Această realizare a fost posibilă datorită daniilor episcopului de Timișoara, Vichentie Ioanovici Vidac, precum și ale unor sârbi înstăriți și influenți din Banat și din împrejurimi. Numele lor au fost gravate pe cinci plăci de marmură, încastrate în zidul de lângă chiliile pe care le-au finanțat, situate la parterul aripii sudice a mănăstirii. Potrivit inventarului mănăstirii din 1771, biserica era descrisă ca fiind de dimensiuni modeste, cu plan în formă de cruce și construită din cărămidă arsă. De asemenea, sunt menționate clădirile destinate vieții monahale și pelerinilor, care adăposteau sub același acoperiș douăsprezece chilii, o trapeză (sală de mese), mai multe încăperi și trei pivnițe. În afara incintei mănăstirii, în zona gospodărească, se aflau diverse construcții: o casă pe moșie, un han, grajduri pentru cai și boi, o moară de apă, o cramă, un depozit pentru porumb și două hambare. Unele dintre aceste clădiri erau ridicate din cărămidă, însă majoritatea erau construite din lemn și împletituri de nuiele.

Domeniul funciar al mănăstirii începea de la vadul de pe râul Bârzava, continua pe lângă satul vecin Berecuța până la hotarul Butinului, trecea prin apropierea satului Omor (Rovinița Mare) și revenea la Bârzava. Pe acest teritoriu se aflau pășuni, păduri și terenuri arabile. Inventarul bunurilor mobile consemna: 600 de măsurile de grâu, 120 de ovăz, 250 de porumb, 196 de butoaie de vin, 60 de rachiu, 20 de boi, 10 cai, 12 vaci, 245 de oi, 46 de porci, 165 de stupi, 206 căpițe de fân și un venit anual de 1804 forinți.

În urma reformelor care au dus la reducerea numărului de mănăstiri, în anul 1777 obștea mănăstirii Partoș s-a mutat la Mănăstirea Sfântul Gheorghe, aducând cu ea o parte din bunuri și o compensație pentru proprietățile pierdute.

Actuala biserică a mănăstirii a fost construită în anii 1793–1794, în stil baroc sârbesc. În perioada ce a urmat, mănăstirea și-a continuat viața fără mari dificultăți, ba chiar prosperând.

Biserica actuală a mănăstirii a fost construită pe locul vechii biserici, mai mici, ce a fost demolată pentru a face loc unui lăcaș mai mare și mai spațios. Construcția noii biserici s-a realizat rapid, într-un singur an, în perioada 1793–1794, pe timpul mitropolitului de Karloviț Ștefan Stratimirovici, cu binecuvântarea episcopului de Timișoara, Petar Petrovici, și prin efortul egumenului Augustin Petrovici și al obștii de călugări. Biserica a fost sfințită solemn la 29 iunie 1794, în timpul egumenului Augustin.

Astăzi, biserica este o construcție barocă cu o singură navă, având o cupolă deasupra naosului, altar semicircular cu absidă spre est și pronaos spre vest, deasupra căruia se ridică un turn cu clopotniță ce adăpostește trei clopote. Interiorul este luminos și spațios datorită ferestrelor mari. Deasupra pronaosului, sub clopotniță, există un balcon pentru cor.

Exteriorul bisericii prezintă un decor arhitectural simplu, cu pilaștrii cu capiteli și baze simple pe un soclu înalt. Echilibrul vertical este accentuat de un brâu orizontal sub acoperiș. Există și o intrare laterală pe partea sudică a naosului. Despre construcția bisericii există o inscripție pe o placă de marmură de deasupra intrării vestice, iar în absida altarului este încorporată o placă din biserica inițială, purtând inscripția din 1485.

Imediat după finalizarea construcției, s-a trecut la pictarea și decorarea interioară pentru a pune în valoare lăcașul. Pictura bisericii a fost încredințată iconarului Pavle Giurgievici din satul Sângeorge, împreună cu fiii și cu nepotul său. Pictura a început în anul 1799, artistul realizându-o voluntar, fără a cere bani .

Pictura a fost refăcută probabil în 1928 de către pictorul Fekete din Timișoara, păstrând tematica și structura compozițională a scenelor.

Pictura abundă în culori luminoase, cu predominanță de nuanțe roșii și albastre. Un element remarcabil este cupola, în care sunt reprezentate sfinți sârbi în cerc. Printre ei se află și despotul Iovan Brancovici, ctitorul mănăstirii, ceea ce reflectă preocuparea pentru promovarea cultului sfinților naționali în secolul XVIII.

Erminia picturii este una specifică barocului ortodox sârb: scenele reprezentate pe pereți sunt, în mare majoritate, scene din Evanghelie, jumătate din naos fiind dedicat în integritate Pătimirii lui Iisus. Pe lângă scenele evanghelice se regăsesc Sfânta Treime, în prima jumătate a naosului , pe boltă, și martiriul Sfântului Gheorghe (pe pereții laterali), iar pe arcul ce delimitează corul de naos se regăsesc scene vetero-testamentare). Pe pereții altarului sunt pictați cei trei sfinți autori ai liturghiilor (Sf. Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare și Grigorie Dialogul) iar pe boltă, împărțită în două, scena Bunei Vestiri. În nișa proscomidiarului se află pictat Hristos în mormânt iar în nișa scaunului celui de sus, Hristos stând pe tron.

În același an în care a fost realizată pictura bisericii, a fost realizat și iconostasul, făcut pentru a se integra armonios cu interiorul pictat. Sculptura a fost realizată de meșterul din Sombor, Avram Manoilovici, a cărui operă emană stabilitate și eleganță, în stil baroc. El a realizat și băncile, stranele, tronul episcopal și cel al Maicii Domnului. Decorațiunile iconostasului și coloanelor includ frunze de palmier și stejar aurite, trandafiri și struguri, distribuiți armonios.

Picturile iconostasului, ale stranelor și ale tronurilor au fost pictate de iconarul Iovan Isailovici și de ajutorul său, Georghe Iezdimirovici. Pentru iconostas, strane și tronuri, ei au pictat 45 de icoane, cu caracteristicile stilului lui Isailovici: priviri oblice, abdomen proeminent, forme elegante, figuri contorsionate și gesturi expresive ale mâinilor. Paleta cromatică este dominată de tonuri închise cu albastru, cu accente dramatice de roșu și ocru. Stilul picturii combină elemente de baroc târziu, rococo și chiar neoclasicism.

Un element deosebit al acestui iconostas este scena martiriului Sf. Gheorghe, rar întâlnită în alte biserici sârbești. Iconostasul, de tip înalt baroc, are crucea cu Răstignirea aproape de cupola bisericii, dar cu tendința de a reduce numărul de registre și de a mări dimensiunea icoanelor din registrul central, cu o selecție redusă a marilor praznice. Sculptura bogat aurită adaugă dinamism și strălucire, evidențiind culorile picturilor, mai ales într-o biserică atât de bine iluminată. Iconostasul a fost realizat între 1803 și 1805.

Din acea epocă sunt cunoscute mai multe personalități importante care au condus așezământul, dintre care se remarcă arhimandritul și egumenul Pavle Kenghelaș. Prin eforturile și dedicarea lor, mănăstirea a cunoscut o dezvoltare constantă, atât în plan spiritual, cât și cultural.

Pavle Kenghelaș s-a născut la Kikinda în anul 1766 și a fost al unsprezecelea dintre cei doisprezece copii ai familiei. După desființarea graniței militare, familia s-a stabilit în zona viitorului oraș Kikinda. Tatăl său, Hristifor Kenghelaș, este considerată fi unul dintre întemeietorii orașului.

Tânărul Kenghelaș a urmat școala primară la Kikinda, gimnaziul la Sopron și liceul la Kežmarok. În acest mediu protestant din Slovacia s-au format numeroși intelectuali sârbi, printre care Dositei Obradovici, Iovan Steria Popovici și alții. Ulterior, a absolvit în doar doi ani Academia Teologică din Sankt Petersburg, fiind cel mai bun student al promoției și primul sârb care a obținut titlul de doctor în teologie. A studiat apoi filosofia și dreptul la Halle, unde s-a remarcat prin inteligență și talent oratoric, fiind ales conducătorul asociației studențești. Tradiția consemnează că regele prusac Friederich cel Mare, impresionat de cunoștințele lui Pavle, i-ar fi oferit propria sabie drept amintire.

Ajungând pe aceste meleaguri, Pavle s-a dedicat literaturii și activității didactice, fiind profesor la prima școală teologică a eparhiei Timișoarei. Era apreciat de elevi, fiind descris ca o persoană echilibrată, cu prezență plăcută și voce puternică. Ulterior, s-a retras la mănăstirea Sfântul Gheorghe. În 1796 a fost hirotonit diacon, iar doi ani mai târziu a primit tunderea în monahism. A rămas aici până la sfârșitul vieții, devenind arhimandrit al mănăstirii, dedicându-se gospodăririi acesteia și cercetării științifice, în special a arheologiei și geografiei politice. Pavle Kenghelaț era un om cult, poliglot și activ: cunoștea numeroase limbi (latină, greacă, slavonă, ebraică, rusă, franceză, română, germană, engleză și maghiară), călătorise aproape două decenii prin Europa și susținea reforma lingvistică a lui Vuc Karagici. În viața de zi cu zi era modest și muncitor, participând inclusiv la activități agricole. Înainte de moarte, portretul său a fost realizat de pictorul Constantin Daniil, fiind considerat unul dintre cele mai valoroase portrete din arta sârbă a secolului al XIX-lea și păstrat astăzi la Muzeul Național din Pancevo.

Biblioteca Mănăstirea Sfântul Gheorghe ocupă un loc aparte în cadrul bibliotecilor monahale ale Eparhiei Sârbe de Timișoara. În mare parte, ea s-a constituit în jurul anului 1800, când episcopul Timișoarei, Petar Petrovici, a lăsat prin testament jumătate din cărțile sale arhimandritului Pavle Kenghelaț, pe atunci egumen al mănăstirii. Episcopul, cunoscut ca un mare iubitor de carte, deținea o bibliotecă personală impresionantă - chiar mai bogată decât cea eparhială - alcătuită din 389 de titluri în 910 volume. Astfel, mănăstirea a dobândit dintr-o dată aproximativ 450 de volume. Deoarece Pavle Kenghelaț a rămas stareț până la moartea sa, în 1834, este de presupus că a îmbogățit biblioteca și cu alte lucrări provenite din diverse surse. În acest fel, la mănăstire s-a format una dintre cele mai bogate biblioteci monahale din regiune. După moartea sa, însă, evenimentele tulburi - inclusiv conflictele din 1848–1849 și lucrările de construcție - au dus la pierderea unor informații despre fondul bibliotecii, datele reluându-se abia în secolul al XX-lea.

S-a păstrat un inventar nedatat, probabil din prima jumătate a secolului XX, din vremea egumenului Ștefan (Nicolici), care menționează doar 655 de titluri, semn că fondul nu mai era complet. Se știe că la începutul secolului XX se păstrau în bibliotecă și în arhivă documente datând din 1760, precum și o valoroasă carte tipărită în slavonă, din 1622 - Carte de rugăciuni a Maicii Domnului, în care textele sfinte au fost consemnate de către egumenii Leontie și Silvestru.

După moartea egumenului Ștefan, au urmat războiul, staționarea armatei române în mănăstire și, în 1945, reforma agrară, care a afectat grav patrimoniul. După Al Doilea Război Mondial, mănăstirea a rămas fără obște

și fără bunuri, cu excepția bisericii, astfel încât biblioteca nu a mai putut fi păstrată în întregime. Fragmentele rămase, unele grav deteriorate, au fost transferate la sfârșitul secolului XX la Palatul Episcopal din Timișoara. Volumele mai importante sunt păstrate în biblioteca eparhială, iar restul au fost inventariate și restaurate între 2018 și 2022, în principal prin eforturile ieromonahului Iustin (Stoianovici), fiind astăzi conservate în muzeul palatului. Tot aici se păstrează și manuscrisul autobiografiei lui Pavle Kenghelaț, care cuprinde viața sa până în anul 1803. În Palatul Episcopal din Timișoara, în colecția de artă bisericească, se află numeroase obiecte provenite de la mănăstire sau legate de aceasta. Printre ele se remarcă o placă de gravură în cupru reprezentându-l pe Sfântul Gheorghe, împreună cu o vedere a mănăstirii din secolul al XVIII-lea. De asemenea, pictorul Pavle Teodorovici a semnat mai multe prăznicare din 1748, realizate pe plăci de stejar, considerate adevărate capodopere de miniatură.

Mănăstirea Sfântul Gheorghe din România păstrează și două relicve de mare importanță legate de ocrotitorul său: lanțurile cu care a fost legat Sfântul Gheorghe și o parte din moaștele sale. Se crede că aceste relicve au ajuns în Banat în jurul anului 1495, datorită familiei despotului Iovan Brancovici, ctitorul mănăstirii. Potrivit tradiției, acestea au fost aduse din Lod (antica Lida), unde se afla mormântul sfântului, după ce familia Brancovici ar fi contribuit la salvarea lăcașului de cult de acolo, aflat în dificultate financiară. O parte din aceste lanțuri se păstrează și astăzi în mănăstire, fiind cinstite de credincioși ca relicve de mare valoare spirituală.

Există date care arată că, în prima jumătate a secolului XX, viața monahală din mănăstire s-a dezvoltat. Deși a fost afectată de tragicele evenimente din Primul Război Mondial (1914–1918) și de reforma agrară din 1921, activitatea egumenului de atunci, Stefan Nicolici, a fost crucială. În 1904, el a renovat aripa sudică a conacului mănăstirii și a construit etajul, fapt atestat de o placă amplasată pe treptele părții sudice. În aceeași perioadă, mănăstirea a ridicat și clădirile școlilor din satele Mănăstire și Sângeorge.

După al Doilea Război Mondial, viața monahală a scăzut semnificativ, iar mănăstirea a avut de suferit din cauza tulburărilor și evenimentelor politice. Prin noua reformă agrară din 1945, mănăstirea a rămas, pentru a câta oară în istoria sa, fără proprietăți, adică fără pământ și pădure, care i-au fost confiscate. Din cauza tensiunilor politice dintre România și Iugoslavia, mănăstirea a ajuns în zona de frontieră, cu acces restricționat. Ea a fost transformată într-un obiectiv militar, devenind cazarmă, iar în chilii a fost cazată armata, lăsându-se doar o cameră mică preotului care locuia acolo și servea parohia. Armata a rămas în mănăstire până în anii '60, după care incinta a fost transformată într-o cooperativă agricolă.

La sfârșitul secolului XX a început procesul de restaurare. Mănăstirea și-a reluat viața spirituală și monahală, după ce în 1950 aceasta fusese întreruptă. În 1989, atunci episcopul de Șumadia și administratorul eparhiei de Timișoara, Sava Vucovici, l-a călugărit și i-a conferit rangul de arhimandrit preotului văduv Voin Pasculovici, care, în această ocazie, a primit numele de Veniamin.

Mănăstirea și-a continuat viața monahală odată cu venirea, în 1999, a maicii Evghenia Stancovici din Moldova Veche (jud. Caraș-Severin), moment care marchează începutul unei noi etape de reînnoire spirituală și materială în istoria recentă a așezământului. Înainte de a se retrage la mănăstire, ea a lucrat timp de 36 de ani ca bibliotecară la Biblioteca Municipală din Moldova Nouă, până la pensionare. Cu binecuvântarea episcopului de Slavonia, Luchian Pantelici, administrator al Episcopiei de Timișoara, în 1998 a devenit ucenică a mănăstirii, iar în timpul bombardamentelor asupra Serbiei, în Duminica Tomii, pe 7 mai 1999, a depus voturile monahale, primind mica schimă sub numele de Evghenia, în cinstea Sfintei Evghenia (Milița) prințesa sârbilor.

Maica Evghenia a locuit la Mănăstirea Sf. Gheorghe până la trecerea ei la cele veșnice, dedicându-se vieții monahale și participând activ la restaurarea și refacerea mănăstirii, în special la restaurarea icoanelor și picturilor bisericii, fiind pentru mult timp singura locuitoare a așezământului. Ea s-a stins din viață pe 3 iunie 2020 și a fost înmormântată în curtea mănăstirii. Prin munca sa dedicată și dragostea față de toți, maica Evghenia a renăscut spiritual mănăstirea, transformând-o rapid într-un loc de pelerinaj pentru credincioși.

Actualul stareț și egumen, Nikon Koricianăț, a venit la mănăstire în februarie 2010. Originar din zona Ciaciac, a fost tuns în monahism la Mănăstirea Studenița, unde a petrecut nouă ani, iar anterior a slujit la mănăstirile Jejevița, lângă Ciaciac, și Racia, lângă Baina Bașta. În ziua praznicului Sf. Gheorghe (6 mai) din 2010, a fost hirotonit ieromonah de către episcopul de Budapesta și administrator al Episcopiei de Timișoara, Luchian Pantelici. Cu binecuvântarea acestuia, a fost numit stareț al mănăstirii la 1 octombrie 2011, iar pe 6 mai 2016 a fost hirotesit egumen, cu dreptul de a purta crucea pectorală, primind și rangul de protosinghel.

Astăzi, mănăstirea are doi locuitori: starețul egumen Nikon și ieromonahul Iacov, venit din Vârșeț în 2021, inițial ca ucenic. Iacov Iovici a predat timp de douăzeci de ani Religia în școlile primare din Vârșeț și împrejurimi. Cu binecuvântarea episcopului Luchian, a participat la taberele de vară pentru copii organizate de mănăstire. A primit tunderea monahală în 20 septembrie 2022, fiind hirotonit ierodiacon în același an, iar pe 24 septembrie 2022 a fost hirotonit ieromonah.

Secolul XXI a fost marcat de lucrări ample de restaurare. Deasupra intrării principale, pe zidul sudic al chiliilor, în 2006, a fost montată o compoziție mozaic semicirculară reprezentând pe Sf. Gheorghe omorând balaurul, realizată de un atelier artistic din Iași. Restaurarea aripii nordice a chiliilor a început în 2016, cu demolarea ruinei vechi și cu reînnoirea fundației și a pivniței. În aripa restaurată a mănăstirii, pivnița a fost amenajată ca sală mare de mese, iar etajul găzduiește expoziția dedicată vieții și activității unuia dintre cei mai importanți stareți, Pavle Kenghelaț. Mănăstirea are și un atelier de lumânări ce a fost înființat în 2017 și produce anual aproximativ 4000 kg de lumânări din parafină, necesare pentru întreaga Episcopie de Timișoara.

Astăzi mănăstirea este un adevărat centru al culturii și al credinței sârbe din Pusta Banatului. An de an, în incinta acesteia se organizează o tabără pentru copiii din episcopie (și nu numai), respectiv o școală de muzică bisericească. Tabără de copii se organizează anual în timpul verii și are ca scop formarea copiilor și catehizarea lor, în vederea păstrării identității confesionale și naționale sârbe, fiind, pentru cei mici, un prilej de a socializa și de a lega prietenii. În timpul acestei tabere, copiii sunt cazați timp de o săptămână în mănăstire și participă la slujbele, adaptate așa încât cei mici să poată participa activ la acestea, lecturile și răspunsurile liturgice fiind date de aceștia. În timpul liber au loc jocuri și activități tematice, toate menite formării duhovnicești și educative, făcute într-o manieră cât mai atractivă.

Școală de muzică bisericească este, în schimb, destinată oamenilor mari, care de asemenea sunt cazați în mănăstire timp de o săptămână, perioadă în care aceștia învață sau aprofundează cântările Sfintei Liturghii și glasurile, respectiv cântările tainelor și ierurgiilor, toate în varianta veche sârbă, așa cum secole de-a rândul au fost cântate pretutindenea unde poporul Sfântului Sava a trăit. Rolul acestei tabere este formarea de cantori pregătiți pentru comunitățile parohiale din cuprinsul eparhiei și familiarizarea acestora cu notele muzicale, cu partiturile și totodată cu limba slavonă și cu alfabetul chirilic, noțiuni necesare în interpretarea cântării bisericești din Biserica Sârbă.

Pe lângă aceste două principale activități mai au loc și multe altele, la scară mai mică, dar toate ținând de formarea tinerilor care frecventează mănăstirea. Părinții mănăstirii, chiar dacă formează obște nu tocmai numeroasă, împreună cu alți creștini dedicați, priveghează zi și noapte pentru ca valorile adevărate să nu fie date uitării și pentru ca mănăstirea să poată încă dăinui, așa cum a făcut-o secole de-a rândul, în ciuda tuturor dificultăților.

În ziua de astăzi, porțile mănăstirii sunt zilnic deschise, fiind trecute de zeci, uneori chiar sute de pelerini veniți din România, din Serbia sau chiar din alte țări, aceștia venind cu credință și cu nădejde în cinstea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, ocrotitorul sfântului locaș.

Bibliografie

- Srpski manastiri u Banatu, Miodrag Jovanović, Zemun: Draganić; Novi Sad: Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika, 2007.
- Srpski manastiri u Banatu, njihov postanak, prošlost i odnošaj prema Rumunima: Rukopis / Prema odluci srpskog pravosl. nar. crkvenog saborskog odbora od 20. avgusta (2. septembra) 1907. Ad C.O. 4048/404 ex 1907. napisao Ilarion Zeremski, U Srem. Karlovcima: Srpska manastirska štamparija, 1907.
- Stevan Bugarski i Ljubomir Stepanov, Istorijski i kulturni spomenici Srba u rumunskom Banatu, Temišvar, 2008.
- Grubić, Aleksandar, Jovanović, Miodrag. Pavle Kendelac (1766–1834) u: Đorđević, Vladan (ur.). Život i delo srpskih naučnika, knj. 12, Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 2010: 1–69.
- Stevan Bugarski, Autobiografija arhimandrita Pavla (Kendelac), Zbornik Matice srpske za istoriju, 86 (2012) 67–77.
- Život i delo Pavla Kendelca, Petar Vuca, Zbornik radova konferencije “Razvoj astronomije kod Srba VI” Beograd, 22–26. april 2010, urednik M. S. Dimitrijević, Publ. Astr. društva “Ruđer Bošković” br. 10, 2011, 429–437.